

Петро Кравченко

КРАВЧЕНКО Петро Анатолійович — доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, декан історичного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Сфера наукових інтересів — соціальна філософія та філософія історії, проблеми сучасної політичної культури.

ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ ТА СОЦІАЛЬНА ЗЛАГОДА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Легітимною може вважатись влада, яка визнається правомірною з боку суспільства і маси виявляють прихильність політичній системі. Чим надійніше в свідомості мас укріпились принципи легітимності, тим менш необхідним стає застосування насильства і у суспільстві господарює соціальна злагода.

***Ключові слова:** влада, воля до влади, групові інтереси, демократичне суспільство, легітимність, партія влади, соціальна злагода.*

У сучасному українському суспільстві поширюється загальна криза легітимності, зростає конфлікт між двома новими принципами ставлення до закону: «права сильного» та «принципу справедливості». Розпад централізованої державності спричиняє феномен регіоналізації влади — нової політичної спілки промислового директорату і нової номенклатури. Крім того, на арену виходять місцеві сюзерени з відповідними намірами узурпації влади у «своїх краях». «Гальмується» механізм виконавчої влади. Збільшується кількість державних службовців в апараті управління, але здебільшого залишається слабкою віддача їхньої діяльності. Помітна висока корумпованість цього апарату. Спостерігалася плутанина в утворенні нових і ліквідації існуючих міністерств та відомств. У різних управлінських структурах діє чимало паралельних підрозділів. Не відрегульовані цілком стосунки між місцевими державними адміністраціями, з одного боку, і місцевими радами та їх виконавчими комітетами — з іншого.

Саме тому більшість сучасних політологів, услід за М.Вебером, наполягає на уточненні самого поняття влади як здатності реалізувати свої наміри всупереч небажанню підлеглих, тобто влада вважається конфліктогенною за своєю сутністю. Такий аспект влади, як насильство, конфліктогенним є тільки за відсутності легітимності ролі владарюючого, норм його поведінки чи припустимих санкцій [1].

Теорія влади постійно знаходиться в центрі уваги дослідників, набуваючи подальшого розвитку у плюралістичному визначенні основного змісту поняття «влада». Навіть у колишній радянській науковій літературі з правознавчих проблем легко простежити щонайменше три такі підходи. Автори першого напрямку розглядають владу як необхідну функцію будь-якого колективу щодо «...керівництва своїми членами для організації спільної діяльності» (І.С.Фарбер, В.А.Рижевський).

Прихильники другого дотримуються концепції влади, що ґрунтується на принципах «волі». У їх інтерпретації «влада» — реальна здатність реалізувати волю, нав'язуючи її іншим, або як соціальне співвідношення волі, характер якого обумовлений домінуючою волею однієї із сторін взаємодії, що здійснюється спеціальними владними методами (А.Г.Анікевич, М.М.Кейзеров, М.І.Осадчий, Є.Е.Рахова). На думку третіх, влада є організаційною силою, що забезпечує єдність дій і стійкий порядок суспільних відносин (О.М.Ледяєва), — [Див.: «Власть в социалистическом обществе: теория, история, перспективы». — М., 1989.]

Домінуючим є другий напрямок. Так, Є. Рахова визначає поняття «влада» як соціальну силу, що забезпечує підпорядкування діяльності об'єкта на основі регуляції його волі, свідомості і поведінки в інтересах суб'єкта [2, с.18]. М. Лінде розглядає владу не просто як вплив чи спонування, а як примус до тих чи інших дій, тобто влада реалізується всупереч волі і бажанню особи чи соціальної групи [2, с.7]. М. Бобров, М.Лебедев розглядають владу як здатність здійснювати свою волю, підпорядковувати когось своїй волі [2, с.25]. На думку Мшвенієрадзе, влада є не що інше, як реалізація вольової діяльності політичного суб'єкта — індивіда, групи, партій, масового руху, держави [2, с.84].

До речі, аспект домінування «волі» у тлумаченні поняття «влада» досить поширений і серед західних філософів. Так, Б. Рассел визначає владу як продукування очікуваних наслідків чи реалізацію накреслених цілей [3, с.7], а у М. Вебера влада передбачає мож-

ливість дійової особи реалізувати свою волю незалежно від основи, на якій базується ця можливість, усупереч антагоністичним діям інших учасників [4, с.73-91].

Тобто, існують різні тлумачення, підходи у визначенні поняття «влада», але вони так чи інакше пов'язані з проблемою стосунків держави й особи та рівня їхньої справедливості.

Сьогодні не зайвим буде згадати, що вже римські громадяни розуміли справедливість як гарантію кожному того, що дозволяє закон. Саме справедливість повинна була внести певну узгодженість у протиріччя між різними класами і верствами суспільства. Римський історик Гай Саллюстій Крісп, намагаючись з'ясувати сутність справедливості, вказував: «... могутній стоїть над простою людиною, але не осуджує її, простий же підтримує благородного, але не боїться його. Досягнення такого стану суспільства, коли рядовий громадянин не боїться того, хто має владу, можливо лише тоді, коли між ними стоять закон і суд, а не позиції представників влади» [5, с.132]. Демократія сама собою (а українська через молодість, а тим паче, що в ній завжди відсутня єдність поглядів як наслідок плюралізму інтересів) не здатна облагородити владу і піднести її до рівня вищих моральних чеснот — законів, оскільки і в умовах демократії завжди будуть ображені і кривдники, а груповий егоїзм (наприклад, того чи іншого регіону чи окремої галузі на зразок «шахтарських вимог», вимог чорнобильців чи афганців) досить часто бере гору над здоровим глуздом. Тому і в умовах демократії між владою і громадянином, державою і суспільством, суб'єктом і об'єктом управління — всіма учасниками суспільних відносин мусять бути справедливий суд і закон, які повинні здолати властиву демократії нетотожність погляду і звести плюралізм інтересів до рівноцінних демократичних важелів — закону і суду. Без цих двох інститутів демократії при максимальному розвитку усіх їхніх можливостей влада ніколи не стане інструментом здорових суспільних сил, а буде в руках тих, хто її використовуватиме зі злочинними намірами.

Принцип розподілу влади (на законодавчу, виконавчу і судову) пов'язаний співвіднесенням політики й права: законодавча влада легалізує виконавчу владу, а судова дає оцінку діям виконавчої влади на основі принципів конституційованої легітимності, наданих, в основному, законодавчою владою, тобто принцип розподілу влади — універсальний спосіб вирішення політичних конфліктів [6].

Перехідний період, що його переживає українське суспільство, супроводжується конфліктами, пов'язаними з формуванням нових соціальних структур. Відбувається ціннісна переорієнтація (надзвичайно болісна) усвідомлення і формування особистих і групових інтересів.

Як показують конкретно-соціологічні дослідження, проведені в 1998-2000 рр., для суспільної свідомості є серйозні підстави сумніватися щодо необхідності пунктуального слідування шляхом виключно західного чи виключно історичного досвіду, застосування західних чи східних моделей. Справді, виникає питання, чи є необхідною і неминучою західна чи східна модель? Навіть якщо не вдасться створити альтернативного політичного і соціального устрою, відкидання (чи запозичення) тільки західних чи тільки східних цінностей загострює суперечності між політичними партіями і рухами в Україні, створює соціальну напругу в суспільстві.

У науковій літературі зазначається, що сьогодні в різних соціальних групах відбувається поляризація ставлення до сучасної суспільної ситуації — від підтримки курсу перетворень у напрямку ринкової економіки, утвердження західних цінностей до розчарування, апатії, втрати інтересу до політичного життя [7].

Суспільство може розвиватися як демократична спільнота, коли в ньому панує вільний обмін думок за тієї, однак, обов'язкової умови, що ніхто не намагатиметься наполягати лише на своїх пропозиціях, ігноруючи конструктивні думки інших учасників дискусій [8]. Свого часу німецький мислитель К. Ясперс звернув увагу на те, що учасники колективних обговорень, скликаних для прийняття погоджених рішень, насправді можуть прагнути зовсім інших, деструктивних цілей. У цілому, писав К. Ясперс: «...жадання дій приборкується в окремих індивідів, групах, організаціях і партіях тим, що вони взаємно обмежують один одного. Таке вирівнювання зветься справедливістю, яку знаходять в тому чи іншому компромісі ... Той, хто вступає у спілкування, взаємно обумовлену діяльність, повинен прагнути до згоди, а не до боротьби, тому він відмовляється, у певних межах, від себе, від свого індивідуального існування, щоб зберегти можливість продовжити існування всього загалу» [9, с.339].

Соціальна злагода є однією з найважливіших ознак цивілізованості суспільства. З цього приводу можна навести багато висловлювань відомих політичних мислителів і філософів, зокрема М.І. Кос-

томарова, Лесі Українки, Т.Г. Шевченка, І.Я. Франка, В. Липинського та ін. Так, Леся Українка у «Замітках щодо статті «Політика й етика»» писала: «Погляд на партійну боротьбу як на якусь антиномію (протилежність) гуманності цілком сходиться з уважанням її за елементарне лихо, таке як землетрус, повінь і тощо. Але ж і ті лиха люди якимось намагаються гуманізувати, то упереджуючи їх способами оборони, то залагоджуючи їх наслідки» [10, с.41]. Послідовно наголошував на необхідності возвеличувати моральні принципи в політиці і громадському житті В. Липинський. «Мораль, — зазначав він, — є передумовою «сили й авторитету, здоров'я і сили» в політичному будівництві. Підстави усякого організованого громадського життя: почуття законності і громадської моралі» [7, с.504].

Директор Інституту держави і права НАН України академік Ю. Шемшученко, аналізуючи сутність демократичної держави, висновує: «Демократично сильна держава — це, по-перше, сильні всі гілки влади... По-друге, це держава, заснована не на диктатурі особи, а на диктатурі закону. По-третє, це держава, сутність державності якої базується як на національній ідеї, так і світовому досвіді. По-четверте, це держава сильної соціальної орієнтації» [11, с.26].

Створенню такої держави нам заважають випадки конфронтації між законодавчою і виконавчою гілками влади, слабка керованість суспільними справами внаслідок майже повсюдного правового нігілізму і правового хаосу. Підірвано авторитет закону, зокрема в ході штучно нав'язаної теоретичної дискусії про верховенство права чи верховенство закону. Практично розвалено систему контролю за законністю.

Американський політолог О. Мотиль так визначає ситуацію, що склалася в Українській державі: «В Україні є люди і речі, але немає механізму, який може ними керувати. Замість держави, яка ефективно здійснює оподаткування і «поліціювання» певної території (функції держави за Максом Вебером), є те, що ми називаємо «недорозвиненою і вкрай корумпованою українською псевдодержавою» [12, с.4].

Суспільство продовжує, як і за старих часів, існувати в умовах, що далекі від нормальних, хоча й узаконених уже новою незалежною державою, яка працює сьогодні більше на саму себе, на самозбереження, а не на суспільство. Тому мають рацію ті соціологи, котрі вважають, що основною загрозою існування незалежної України є надвисока залежність суспільства від влади [12, с.5]. До того

ж влади неефективної, часто безвідповідальної, і це стосується як законодавчої, так і виконавчої її гілок, які досить часто спрямовують свої зусилля не на якісне вдосконалення державного механізму, а на його кількісне (негативне) зростання, аби не поступитись у чомусь один одному.

У Декларації про державний суверенітет України підкреслюється прагнення «створити демократичне суспільство». Демократія передбачає панування основних принципів, зокрема: легітимності, що ґрунтується на примиренні індивідуального та колективного; рівності права для усіх людей; домінуванні у суспільстві закону, який — над усе; держава відділена від суспільства і є його репрезентативним інструментом [13].

На жаль, поки що жоден із указаних демократичних принципів не діє в Україні повною мірою, а скоріше перебуває в зародковому стані. Держава, діючи за матрицями й моделями бюрократичних взірців тоталітарного минулого, знову прагне бути «всім», особливо у сфері соціально-економічного життя, а тому не здатна розділити колективні та індивідуальні інтереси, установити єдині «правила гри», прийняти ефективні закони, а натомість маємо «перманентну війну» гілок влади.

Це наслідок того, що при владі (у центрі і на місцях) у багатьох регіонах України залишилася вітчизняна номенклатура, яка «обрала» демократію і навіть багатопартійність не тому, що дуже цього бажала. Це була вимушена дія, продиктована реальними суспільними обставинами, «менше зло», своєрідний додаток до своєї власної суверенності, бо, по-перше, на шляху до самостійності мусила подолати опір консервативних, проімперських орієнтацій у власному середовищі, а для цього потребувала тимчасового спільника в особі носіїв національної ідеї. По-друге, на шляху до соборності їй украй необхідно здобувати підтримку чи хоча б розуміння ліберально-демократичних кіл Заходу, а отже, й прийняти (бодай на словах) узвичаєні ліберально-демократичні правила гри.

Сучасна українська неономенклатура вже давно отримала досить влучну назву — «партія влади». Правда, окремі політологи [14, с.18-19] вишукано називають її «політична еліта», зараховуючи до неї усіх вищих державних чиновників, членів парламенту, лідерів політичних партій та організацій. Та оскільки в Україні образ «сучасної влади» асоціюється в суспільній свідомості не з ефектним словом «еліта», а з лексемою — «мафія», то все ж краще

вживати дещо нейтральне словосполучення — «партія влади», яке і відповідає сутності об'єкту.

Тобто це партія не на зразок політичних партій Заходу. Українська номенклатура, що оперативно рекрутувала у свої ряди молодих «підноменклатурників», сформувавши нову політичну номенклатурну одиницю — «партію влади», відрізняється від номенклатур посткомуністичних держав. Її не можна віднести, наприклад, до «раціоналістичної» номенклатури, яка свідомо віддала політичну владу суспільству й спромоглася на поступове відродження економічної галузі, як це властиво було Польщі, Угорщині, де давно вже існує приватний сектор і відкритість Заходу. Їй не характерні і риси «реакційної» номенклатури, котру зненацька захопило несподіване повалення комуністичних режимів, і вона стала безсилою політично й економічно, що спостерігається в Чехії і Словаччині.

Українська номенклатура залишила за собою панівне становище в суспільстві і державі, зокрема специфічну, керівну роль в організації суспільного життя як офіційного, так і неофіційного (часом відверто кримінального), розподіляючи засоби суспільного багатства на свою користь. Однак, найголовнішим є те, що не змінилася суть номенклатурно-бюрократичної діяльності, котра полягає у привласненні продуктів чужої праці через державний бюджет, нелегальній участі в комерції або тіньовому бізнесі, зрештою, у звичайних хабарах.

Безпорадність, нерідко дилетантизм і корумпованість владних структур, що приховується за «завданнями державотворення», не лише дискредитували національно-демократичну ідею, а й спричинили досить скептичне ставлення значної частини (особливо старшого покоління) населення України до незалежності держави як стратегії і домінанти українського суспільства та демократії, як механізму реалізації даної стратегії. Багато людей, особливо соціально незахищені, почали відчувати себе ошуканими.

Цьому сприяла і відсутність у державі постійної об'єднаної опозиції «партії влади» з боку націонал-демократичних сил, єдність яких забезпечувалась інтегративною силою національної ідеї та загальним ейфорійним піднесенням перших років незалежності. Досвідчена монономенклатура («партія влади») швидко знищила цю єдність, використавши окремі внутрішні суперечки та надкритичний запал націонал-демократів, брак конструктивної програми перетворень, амбіції лідерів й обіцянки посадового та матеріально-

го характеру. Крім того, Верховна Рада своїми діями постійно примушувала націонал-демократичні сили відходити від опозиції до підтримки дій уряду, а згодом і Президента. Тобто опозиційний статус не став для них нормою, а тому створилася парадоксальна колізія: дискредитована не лише «партія влади», а й національна демократична ідея та їх репрезентанти. За таких умов громадська думка і настрої людей все більше еволюціонізують до ідеалізації минулого життя та відповідної системи взаємних стосунків, особливо соціального характеру. Можливо ситуація зміниться на краще.

Сьогодні ж слабкість державних структур, відсутність у державній внутрішній політиці концептуальної програми переходу до цивілізованих ринкових відносин, реального державного механізму контролю за цими процесами сприяє не лише катастрофічному падінню життєвого рівня українського народу, а й детермінує великомасштабне утворення осередків організованої злочинності, що стала явищем політичним («п'ятою владою»), яка намагається зрівнятися з державною, поповнюючи, зміцнюючи свій економічний базис шляхом цілеспрямованого використання значної частини національного багатства в ході зміни форм та суб'єктів державної власності, що відбуваються в нашій державі.

«Партія влади» не має офіційного керуючого і координуючого органу. Та якщо і визнати, що «партія влади» діє без будь-якої координації (що є дуже сумнівно), то факт погодження нею своїх дій свідчить про наявність спільних інтересів і цілей — збереження влади і власності; заради цього «партія» готова йти на все, виступаючи під будь-якими політичними гаслами чи символікою, оскільки все це для владних структур похідне, несуттєве. Звісно, відсутність досвіду у «партії влади» як об'єктивний фактор уплинув на загострення кризових процесів у державі, але ще вагомішим є негативний вплив суб'єктивних чинників і передусім некомпетентність та корумпованість владних структур, що перевищує всі допустимі цивілізовані норми і відіграє чи не найосновнішу роль серед об'єктивних чинників.

Сьогодні корумпованість суспільства безупинно зростає. Державний апарат, особливо його «силові інститути», все тісніше діють разом із напівкримінальними кланами, втрачаючи імунітет захисту проти кримінальної ерозії. Корупція і зловживання вразили і найвищі ешелони державної влади, що змусило окремих соціологів визначити її як «клептократію», тобто владу злодіїв.

Думається, що ще у кінці 90-х років мали рацію ті політологи, котрі стверджували, що українська клептократія є суттєвим чинником нестабільності і в економіці, і в політиці [15].

Зростанню криміналізації життєво важливих сфер функціонування держави значною мірою сприяли соціально-психологічні чинники. Тут, у першу чергу, необхідно назвати руйнування цінностей і моралі, що мають консолідувати суспільство. Протягом багатьох десятиріч цю функцію виконували цінності, пов'язані з комуністичною ідеологією. Із руйнуванням цієї ідеології і сформованих за її допомогою соціальних інститутів, із зменшенням її впливу (особливо з кінця 80-х років) почав утворюватися ідеологічний вакуум [16].

У зв'язку з відсутністю «нової» системи цінностей і моралі, яка була б побудована на демократичних засадах, ідеологічний вакуум став заповнюватися, з одного боку, очікуванням дарованих, а не зароблених власною працею матеріальних благ, а з другого — пануванням принципу: все дозволено, що не заборонено законом (за умов їх відсутності).

Відбулася девальвація навіть тих моральних норм, на яких, попри все, трималася колишня держава. Були втрачені такі повсякденні звички і почуття, як повага до літніх людей, чесних і сумлінних працівників, любов до рідної землі, гордість за армію тощо. На цьому фоні почали розвиватися ціннісні орієнтації, які мають повністю антисоціальну спрямованість: корислива агресивність, брехня, егоїзм, нетерпимість до чужих думок і почувань. Як свідчить слідча та судова практика, більшість осіб скоюють корисливі злочини аж ніяк не через скруту, їм притаманні жадібність, віра у всесіяння грошей, зневага до людей праці.

Обравши шлях незалежного розвитку, Україна проголосила як одну зі своїх найголовніших цілей побудову правової держави, що функціонує на основі верховенства права, де людська особистість — центральний суб'єкт прав людини, її основних свобод, де забезпечувалися б права та основні свободи кожної особистості, згідно з існуючими міжнародними нормативами та принципами [17]. Але, на жаль, не було розроблено своєчасно концепції державної правової політики у сфері захисту прав людини з урахуванням її історичного, культурного та економічного розвитку. Тому відбувалася поступова адаптація громадської свідомості до нової соціальної ситуації, «стихийно» вироблялися норми соціальної поведінки,

які призвели до криміналізації владних структур, подальшого падіння легітимності та довіри громадян.

Різке падіння добробуту, особливо молоді, відсутність з боку держави турботи, спрямованої на забезпечення гарантії їх конституційних прав (на працю, освіту, медичне обслуговування тощо) спричинили викривлення соціальної поведінки і моралі. Неповага до закону стала практично єдиним, що дає змогу громадянам забезпечити принаймні середній рівень життя.

Свій криміногенний унесок зробила і система освіти, що супроводжується соціально дезорієнтацією значної частини підростаючого покоління. Існуюча тенденція розшарування навчальних закладів на «елітарні» та загальноосвітні (другорядні), залежно від рівня матеріального достатку батьків, призводить до формування «аутсайдерської» психології молодих людей — вихідців із малозабезпечених сімей — і створює підґрунтя для конфронтаційного характеру їхніх стосунків із суспільством. Запровадження Болонської системи у вищій освіті, кредитно-модульного контролю та оцінювання знань студентів не привело до очікуваного підвищення їх якості, а навпаки, у вишах спостерігається різке падіння якості знань, зниження їх змістовного рівня загальної культури. Окрім цього чітко прослідковується тенденція де гуманітаризації знання, виведення цілого ряду наук гуманітарного напрямку із переліку обов'язкових нормативних дисциплін, котрі повинні вивчатися усіма студентами незалежно від їх профілю. А втім, величезний вплив цього знання на життя і діяльність людей не викликає жодних сумнівів і актуалізує його осмислення як особливої сфери людської діяльності. Сьогодні людині пропонують безліч псевдонаукових розповідей та містичних культів, критична оцінка яких неможлива без осмисленого знання історії, філософії, етики, естетики, релігієзнавства, логіки, методології науки. А вони виведені із нормативної частини навчальних планів усіх напрямків підготовки фахівців. Систематизоване гуманітарне знання є важливим в умовах загострення сучасної глобальної кризи техногенної цивілізації і тенденцій зміни цінностей, на які орієнтуються вчені, інженери, представники різних професій і суспільства вцілому, їх вплив на сучасні уявлення про світ та людину. Вивчення різними за фахом студентами соціально-гуманітарних дисциплін — це також і перетворення внутрішнього світу кожного із них, кожної особистості, і формування творчих особистостей, креативних здатностей люди-

ни, і, нарешті, це допомога не лише у плані професійного, але передовсім життєвого вибору кожного майбутнього фахівця. Бо, з одного боку, питання становлення громадянського суспільства залишається дуже гострою проблемою, котра вимагає значних зусиль із її розв'язання, а, з іншого, йдеться про те, що в умовах інформаційного суспільства роль і значущість позиції саме молоді буде постійно і неухильно зростати.

Усе це свідчить про аморальність внутрішнього життя держави, його невизначеність на тлі послаблення державної влади та посилення криміналізації суспільства, зміцнення позицій так званої «п'ятої влади». Це наслідок того, що стратегічна мета — «розбудова держави», «державотворення» — як головний і визначальний чинник подальших суспільних (економічних, соціальних, політичних) реформ молоді незалежної України не набула реального вияву в українському соціальному середовищі.

Перебіг політичних, соціально-економічних процесів останніх років після здобуття незалежності і тісно з ними пов'язані процеси духовні, моральні дають багато підстав для осмислення ролі культури, ролі інтелігенції у складний період утвердження нашої державності. У цьому контексті важливо виявити причини загострення реакції інтелігенції на ситуацію, що склалася в Україні. Вочевидь, фактори суто суб'єктивні мали більшу «тектонічну» силу, ніж фактори об'єктивно-економічного характеру.

Найперше, без сумніву, пошуки владними структурами механізмів функціонування гуманітарної сфери в нових політичних і економічних умовах, пошуки шляхів вироблення сучасної ідеології — не завжди проводилися відповідно до назрілих суспільних потреб з урахуванням історичного досвіду й національних психологічних чинників.

Сучасний період є періодом ламання стереотипів досвіду минулих поколінь, традиційного наукового знання. Не завжди і не скрізь ця руйнація здійснюється належно, нерідко маючи вульгаризований характер бездумного заперечення будь-яких цінностей минулого взагалі. І тоді перед молоддю, котра лише формує свій світогляд і самостійну життєву позицію, розгортається фальсифікована картина історії — картина суцільних помилок старших поколінь, які нібито лише й вижили тому, що пристосовувалися до обставин, лукавили одне перед одним і перед державою й нічого позитивного не створили.

Зрозуміло, така картина не відповідає дійсності. Філософська й історична наука має не лише спростувати вульгаризований погляд на минуле, але й показати його у всій повноті, суперечливості і складності, актуалізувати свій потенціал у вихованні самостійної позиції, розважливого ставлення молоді до дійсності.

Література

1. *Ішмуратов А.Т.* Конфлікт і згода: основи когнітивної теорії конфліктів / А.Т. Ішмуратов. — К.: Наукова думка, 1996. — 189 с.
2. *Власть в социалистическом обществе: теория, история и перспективы.* — М.: Философское общество СССР, 1989. — 266 с.
3. *Власть: Очерки современной политической философии Запада* / Отв. ред. В.В. Мшвениерадзе. — М.: Наука, 1989. — 325 с.
4. *Вебер М.* Протистантська етика і дух капіталізму / М. Вебер. — К.: Основи, 1994. — 261 с.
5. *Крисп Гай Саллюстий.* Сочинения / Гай Саллюстий Крисп; [пер., ст. і комм. В.О. Горенштейна]. Отв. ред. Е. М. Штаерман. — М.: Наука, 1981. — 224 с. — (Серия «Памятники исторической мысли»)
6. *Дарендорф Р.* У пошуках нового устрою: лекції на тему політичної свободи у ХХІ ст. / Ральф Дарендорф; [пер. З нім. А.Орган]. — К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», — 2006. — 109 с.
7. *Бауман З.* Текучая современность /Бауман Зигмунт; [пер. с англ. под ред. Ю.В.Асочакова]. — СПб.: Питер, 2008. — 240 с.
8. *Духовні цінності в умовах глобальних цивілізаційних трансформацій: монографія [текст]* / ред. Власової, Т.М.Талько. — Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2009. — 404 с.
9. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории / К. Ясперс; пер. с нем. — М.: Политиздат, 1991. — 527 с. — (Серия «Мыслители XX в.»).
10. *Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, А.К. Бичко та ін.* — К.: Либідь, 1993. — 560 с.
11. *Шемшученко Ю.* Проблеми розбудови української державності / Ю. Шемшученко // *Право України.* — 1997. — № 1. — С.26-29.
12. *Дергачов О.* Три роки української незалежності: тенденції суспільного розвитку / О. Дергачов, С. Максеев // *Політична думка.* — 1994. — № 4. — С.3-57.
13. *Крепон Марк.* Європейські іншості / Марк Крепон; [пер. з фр., післямова і прим. О.Йосипенко]. — К.: Укр. Центр духовн. Культури, 2011. — 184 с.
14. *Федоров А.* Нарцисизм посткомуністичної української еліти / А. Федоров // *Політична думка.* — 1994. — № 3. — С.18-19.

15. Дергачов О. Метаморфози посткомуністичної влади / О. Дергачов, В. Полохало // Політична думка. — 1996. — №1. — С. 3-10.
16. Полохало В. Інтелектуали та влада за часів комунізму та посткомунізму / В. Полохало // Сучасність. — 1997. — №9. — С.112-119.
17. Білоус О. Українську економіку врятує тільки справжня демократія / О. Білоус, О. Скененко // Сучасність. 1998. — №6. — С.67-71.
18. Грабовський С. Ментальність шпани / С. Грабовський // Сучасність. — 1998. — №3. — С.71-76.
19. Зубро П. Етнічна ідентифікація, або мрії про минуле / П.Зубро // Політичний менеджмент, 2010. — №1. — с. 88-95.
20. Лях В.В. Свобода самореалізації в контексті інформаційно-комунікативних процесів // Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі / В.В.Лях, В.С.Пазенок, Я.В.Любивий, К.Ю.Райда. К.; Тов «XXI століття і діалог культур», 2009. — С. 69-93.

П.А.Кравченко

ЛЕГИТИМНОСТЬ ВЛАСТИ

И СОЦИАЛЬНОЕ СОГЛАСИЕ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

Легитимной может считаться власть, которая признается правомерной со стороны общества и массы обнаруживают благосклонность политической системе. Чем надежнее в сознании масс укрепились принципы легитимности, тем менее необходимым становится применение насилия и в обществе господствует социальное согласие.

Ключевые слова: *власть, воля к власти, групповые интересы, демократическое общество, легитимность, партия власти, социальное согласие.*

P.A.Kravchenko

LEGITIMITY OF POWER

AND SOCIAL CONSENT IS IN MODERN UKRAINE

Legitimate power which is acknowledged legitimate from the side of society and mass find out a favour the political system can be considered. Than more reliable principles of legitimacy became in consciousness of the masses stronger; that less a necessity is become by application of violence there is in charge a social consent in society.

Keywords: *power, will of power, group interests, democratic society, legitimacy, party of power, social consent.*

Надійшла до редакції 5.11.2011 р.